

ARGUS: PÁLYAMUNKÁK TANULSÁGAI



1. zállodai berendezések. Hosszú sorban, szinte végeláthatatlan egymásutánban a fővárosi Sárosfürdő számára elgondolt berendezések tervei lógnak a spanyolfalakon. Nem látszik meg, hogy iparművészeink java része harcban vonult, az itthonmaradottak is kifogyhatatlanok az ötletekben. Színek, hangulatos interieur-részletek, jól összekomponált szövegek, selymek, tapéták. Mindegyik egy-egy kis kép, csak be kellene kereteztetni, üveg alá tenni. Túlnyomó festői hatás, sok akvarell, másutt a rézkarc vonalaival vetélkedő puhaság. Tiszta, jó grafikus munkák. Az első benyomás, mely az embert éri, hogy a fiatal nemzedéknek feltűnően jó az ízlése, pompás a rutinje, biztosak papíron a kifejezőeszközei. Látnak és felszívni mindent, ami divatos, amiben sikk van, ami szemnek tetszetős. Feltűnően nagy a haladás a pár évvel ezelőtti színvonalhoz képest. Egy bizonyos készség van, amely nem erőlteti meg a fantáziát és mégis ötletes. A régi nehézkes, sötétfónusú, sok faragással és verettel terhelt bútorok, az iparcsarnokok és vidéki bevásárlók kedvencei, a masszív épületek eltűntek. A helyüket könnyedebb, mondainebb berendezések foglalták el. A forma kezd felülkerekedni az anyag érvényesülésén, merészen hajlott ágyformák, szépen ívelt lámpaernyők, gyengéd fodrokkal szegélyezett függönyök és túlfürge, olykor felbillenő széklábak. Aztán az ornamentális túltengése, virágok, nefelejts-csokrocskák, olykor valóságos pompéji koszorúfüzérek, röpködő madarak — valami kockos pajzanság. Ez nem mindig egészséges. Sőt legtöbbször a finom, dekadens kisasszonyok átszellemült leányszobáit juttatja az ember eszébe és nem azokat a jó vidéki plébánosokat, akik roskadozó testük ápolása céljából néhány hétre a hévfürdő szállodájába jönnek s attól elsősorban szolid polgári kényelmet, nyugodt színeket, leszűrt otthoniasságot kívánnak. A bútor mégsem l'art pour l'art, a szobaberendezés és architektúra, a jó termegoldások és a célszerű formakitalálások művészete és e szó, hogy ötletes alaprajz talán csak egyetlen pályázó munkájára alkalmazható: Spiegel Frigyesére. A legtöbb pályázat csak az ízlés nagy megfinomodását hirdeti, de ellefelejt, hogy a lakásberendezés tér- és anyagművészet.

2. Históriai stílusok imádása. A német, osztrák és magyar iparművészet kezd bele-

esni abba a hibába, mely miatt a francia műipar végképp megfenelelt: a történelmi ájultságba. Itt is: bécsi biedermeier, késői empire, Chippendale, Sheraton, Louis XVI és Queen Anne — a történelem ringlispijén ülünk. Egy kis szédültség, sok cifraság és végre is ugyanegy körben mozgunk. S ha legalább mindez becsületes forrástanulmányok eredménye volna. Ha az emberek a Cabinet-maker's-t, a Lepautre munkáit forgatnák, ha Ferenc császár szobáit, a kongresszusi kiállítás katalógusát tanulmányoznák s nem a Deutsche Kunst und Dekoration utolsó számain. Így azt adják a történelemből, amit már Baillie-Scott, Campbell, Pfeiffer, Paul, Kozma „átélt” egyszer. A második füzetet hervadt tealevelekből. E pályamunkák közt szinte ezerszer tolt fel a kérdés: vajjon egyetlen új forma sincs már a nap alatt? Csak a történelem Mazuri-tavai vannak? És a teremtő-géniusz, a friss, erős új tehetség — mind a harctéren van, vagy — még meg sem született?

3. Hősök emlékezete. Megkondult egy nagy gondolat: adjatok emléket a hősöknek, kik értetek haltak meg! Legyen a nyelve márvány vagy bronz, vas vagy beton, legyen a formája tábla, laterna vagy fáklya, legyen a templom falán vagy zöld fák között, hirdesse egy kis falu tudatlan népének vagy a város kritikus sietőinek a néma gyász örökkévalóságát. Templomi áhitat kell ehhez a feladathoz, amely a művészt egy nagy kor heroldjává teszi. Stílus, történelmi stílus — e szó pátosztól mentesen itt kívánczik bele a művész öntudatába, éreznie kell, hogy olyasmit csinál, amivel egy kor reprezentálja erejét, egy nemzet a jövőben való hitét. Ha egy képméteres táblán is — zengeni kell benne a történelmi gyázmise harangjának. Mit sejtettek meg e nagy történelmi hangulatból művészeink? Mire inspirálta őket milliók közös érzése? Ameddig a szem ellát: csupa lapos semmitmondás. Egyrészt a megszokott szoborpályázati sujtások: a szavaló hazafi, az oroszlán, a saskeselyű, a turulmadár, az ágyúgolyók és a kettétört kardok. A búboskemence, a görög templom, a dór oszlopok, az empire-urna mint relief a háttérben. Másrészt: az írás felett haldokló katonák, paripájukon ugrató vörös ördögök — ezek a nagy háború képes krónikái gipszbe téve. Valaki asszír falfestmények elrendezésével meztelen nőbe fojtja a kegyeletet. Megint mások a formák találékonyságát küldik a pályázati csatába: szelmalmok agyagból, cukorsüveg, bábstílminták, monumentális tojástartó porcellánból, fogkefeállvány és egyéb

háztartási cikkek. Sajnálatraméltó eltévelyedések, lapos pohárköszöntők és sok faragóművészet székelő kapukról átültetve. De sehol valami megkapóan egyszerű jele a kegyeletnek, az örökké tartó fájdalomnak, annak, hogy a művészen átviharzott egy-egy pillanatra a nagy vérzivatar. És különösképpen hiánya az architektónikus tudásnak, annak, ami nem a felszínen lebeg, hanem az anyagot a maga masszív erejével fogja meg és egész tömegéből fejt ki egyetlen szuverén gondolatát. Ebből a pályázatból alig-alig fog az utókorhoz szólni tudni akárcsak egyetlen memento is.

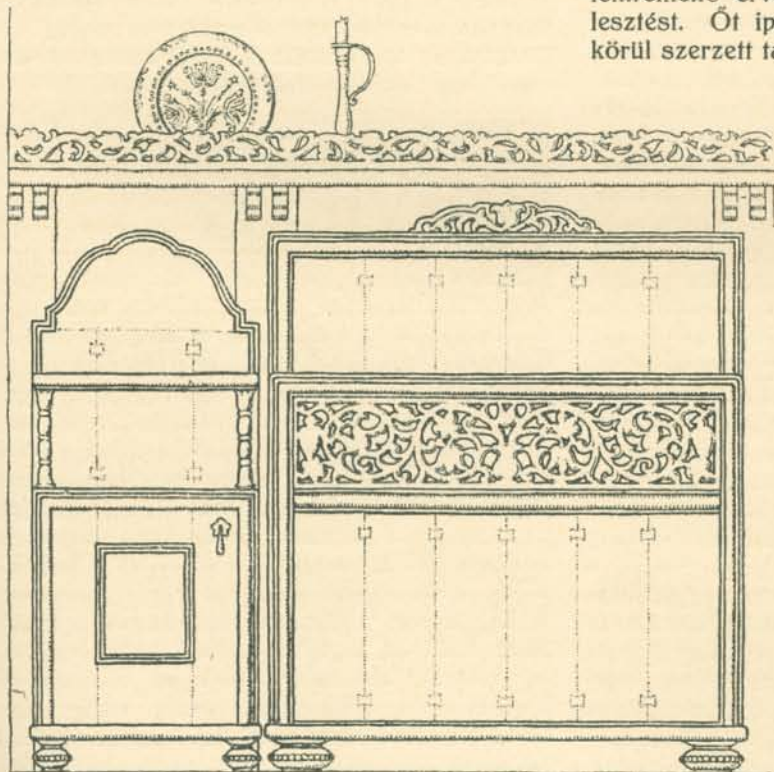
4. Néhány tanulság. Önkényt adódik mindebből, hogy nem a pályázati alkalmak hiánya és nem a fontos mozzanatok távolmaradása hat terpesztően iparművészeinkre. Az emlékpályázatra vásárlások céljára három-ezer koronát szántak és ebből alig lehet kiadni ezerkétszázat. Szabadelvűbb pályázati feltételeket, az egyéni gondolat érvényesüléséhez szélesebb területet el sem lehet képzelni. És mégis: csak egy nagy gyöngeszeg jeleivel találkozunk. Valljuk meg: nagy a felszínesség, a kapkodás, a meg nem emésztett tudás mindenfelé. Fiataljaink nem tudnak vagy nem akarnak a dolgok végére járni, el-

merülni, vajadásokkal és fájdalokkal szülni, tanulni és magasrendű szenzációkat átélni. Vannak kész formák, tetszetős banalitások, bizonyos plakátrajzoló rutinok — és ezeknek a fogásoknak megvesztegető variációit úgy hívják, hogy pályamunka. Vajjon ott van-e az idők méhében a nagy genie is, ki mindent halomra dönt, vagy legalább a talentumok néhány tucatja, aki újra törvénybe iktatja a művészre vonatkozólag: a becsületes tudást, a néha tépelődő, de végül mindig diadalmas önbizalmat, a szigorú mértéket, mely egy nagy közösség etikai feladatait rakja a vállakra?

MŰVÉSZETI OKTATÁS

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁK TÚLTENAGÉSE. A bécsi iparművészeti iskolát a fenntartó hatóságok a közeljövőben tovább akarják fejleszteni s új osztályokkal óhajtják kibővíteni. Ez alkalomból a bécsi kereskedelmi kamara is állást foglal a kérdésben s a kibővítés részleteire vonatkozólag különleges kívánságokat vetett fel. Ezekhez szolt hozzá legutóbb a kamara gyűlésén Pendl Ervin, aki igen figyelemreméltó érveléssel ellenezte a továbbfejlesztést. Őt iparművészeti árúk terjesztése körül szerzett tapasztalatok, valamint az egyes

osztályok működésének megfigyelése arról győzték meg, hogy itt is beállott a teoretikus képzéssel járó nagy baj, az akadémiailag képzett egyének túltengése a gyakorlati jó munkáskezek rovására. A túlsok magasabb iskola elvonja a hivatásos munkást, melyre az iparnak szüksége van és szellemi proletárt nevel belőle. Ennek egyik következménye a szellemi munka rossz díjazása is. A nagy kapacitásokon kívül ma csak a munkás részesül szolgálataiért megfelelő jutalomban. A renszánstnak nem volt szüksége művésziskolákra, ott elegendőknek bizonyultak egy-egy mester műhelyei is, mégis nagy, gazdag műipar fejlődött ki. Ő tehát ellensége a folytonos specializáló törekvéseknek is, éppen mivel a mester s a műhelye az ő ideáljai. Ez adja meg az életbe s annak gondjaiba való elmerülés lehetőségét a tanuló-



A Gellértfürdő és szálló berendezésére hirdetett pályázat. Megyer Antal 400 koronás II. díjjal kitüntetett pályaművének éjjeli szekrénye és ágyterve. (2500 koronás vendégszoba.)

Konkurrenz zur Erlangung von Entwürfen der Einrichtung eines städt. Badehotels in Budapest. A. Megyer: Nachtkästchen und Bett. Teil des Entwurfs für ein Gastzimmer zu 2500 Kronen.